

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดทำบัญชี ของกองทุนสวัสดิการเงินช่วยเหลืองานศพ ชมรมผู้สูงอายุ ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี คณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำราวิชาการและงานวิจัย รวมทั้งบทความต่าง ๆ สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. พระราชบัญญัติการฌาปนกิจสงเคราะห์ พ.ศ. 2545
2. สถานการณ์ฌาปนกิจสงเคราะห์ในประเทศไทย
3. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546
4. การจัดทำบัญชี การบัญชีสำหรับกิจการไม่แสวงหากำไร และการควบคุมภายใน
5. กองทุนสวัสดิการเงินช่วยเหลืองานศพ ชมรมผู้สูงอายุ ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติการฌาปนกิจสงเคราะห์ พ.ศ. 2545

นับแต่เริ่มต้นแนวคิดของฌาปนกิจสงเคราะห์คือการการดูแลกันและกันในเรื่องการตายและการจัดงานศพ เป็นสำคัญ มิได้หวังกำไรในการดำเนินงาน ในอดีตเป็นการยอมรับในหลักการดังกล่าวร่วมกันโดยไม่ได้มีข้อ กฎหมายคอยควบคุมและกำหนดไว้

พระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ ประกอบด้วยหมวดต่างๆ 7 หมวด และบทเฉพาะกาล สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

หมวด 1 บททั่วไป กล่าวถึงคำจำกัดความ ความหมายขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง การมอบอำนาจหน้าที่ สาระที่สำคัญก็คือการ กำหนดความหมายของคำว่าการฌาปนกิจสงเคราะห์ สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ และเงินสงเคราะห์ ตามมาตรา 4 ดังนี้

การฌาปนกิจสงเคราะห์ หมายความว่า กิจการที่บุคคลหลายคนตกลงเข้ากัน เพื่อทำการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันในการจัดการศพหรือจัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัวของบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่ตกลงเข้ากันนั้นซึ่งถึงแก่ความ ตายและมีได้ประสงค์จะหากำไรเพื่อแบ่งปันกัน

สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์หมายความว่าสมาคมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการ ฌาปนกิจสงเคราะห์

เงินสงเคราะห์ หมายความว่าเงินที่สมาชิกร่วมกันออกช่วยเหลือเป็นค่าจัดการศพหรือจัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัวของสมาชิกซึ่งถึงแก่ความตาย รวมทั้งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อดำเนินกิจการของสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์

หมวด 2 การจัดตั้งสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ รายละเอียดจะเป็นการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ระบียบข้อบังคับ สรุประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ การฌาปนกิจสงเคราะห์จะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อการฌาปนกิจสงเคราะห์เท่านั้น ต้องมีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลโดยมีผู้ก่อตั้งเป็นสมาคมต้องมีไม่น้อยกว่า 7 คน ให้มีข้อบังคับและการดำเนินการตามข้อบังคับประกอบด้วย

- 1) การต้องมีการจัดตั้งชื่อสมาคม
- 2) กำหนดวัตถุประสงค์
- 3) มีที่ตั้งสำนักงาน
- 4) กำหนดวิธีการรับสมาชิกและการขาดจากสมาชิก
- 5) การกำหนดอัตราค่าสมัครเงินสงเคราะห์วิธีชำระเงิน
- 6) ข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของสมาชิก
- 7) ระเบียบวิธีจ่ายเงินเมื่อสมาชิกตาย
- 8) ข้อกำหนดการประชุมใหญ่
- 9) จำนวนกรรมการ การประชุมของกรรมการ

หมวด 3 การดำเนินการกิจการสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ เนื้อหาจะเป็นการกล่าวถึงประเด็นต่างๆ ได้แก่ ให้การดำเนินการทำโดยกรรมการ กำหนดระเบียบข้อปฏิบัติของกรรมการ เช่น กำหนดการประชุม การมอบหมายหน้าที่ กำหนดการประชุม ระเบียบการประชุมของกรรมการและสมาชิก ข้อห้ามและข้อกำหนดการเก็บเงิน ที่สำคัญได้แก่ข้อกำหนดว่า

- 1) เงินค่าสมัครให้เรียกเก็บเพียงครั้งเดียว ต้องไม่เกินคนละ 50 บาท
- 2) เงินค่าบำรุงให้เรียกเก็บรายเดือนหรือรายปีคนละไม่เกิน ยี่สิบสี่บาทต่อปี
- 3) เงินสงเคราะห์เรียกเก็บได้ตามจำนวนสมาชิกที่ตายไม่เกินรายละ 20 บาท
- 4) เก็บเงินเพื่อสำรองจ่ายล่วงหน้าได้
- 5) หักเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานได้
- 6) กรรมการไม่สิทธิได้รับค่าจ้าง ฯลฯ

กำหนดการดำเนินงานของกรรมการ มีการตรวจสอบบัญชีและเอกสาร

หมวด 4 การควบคุมสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ สาระสำคัญประกอบด้วย การกำหนดระเบียบให้สมาคมปฏิบัติ ได้แก่ การจัดทำทะเบียน เก็บรักษาทะเบียน การแสดงทะเบียน

แจ้งฐานะทางการเงินให้ผู้รับผิดชอบทราบ การจัดทำบดุล/บัญชี อำนาจของผู้รับผิดชอบของทางราชการ

หมวด 5 การฉ้อโกงกิจการของส่วนราชการองค์การของรัฐและรัฐวิสาหกิจ เป็นระเบียบปฏิบัติสำหรับส่วนราชการ องค์การของรัฐและรัฐวิสาหกิจที่จัดให้มีการดำเนินงานในองค์กรดังกล่าว

หมวดที่ 6 การเลิกฉ้อโกงกิจการจะเป็นการสรุปเกี่ยวกับข้อปฏิบัติเมื่อมีการเลิกกิจการดำเนินการ

หมวด 7 บทกำหนดโทษ รายละเอียดจะเป็นการกำหนดโทษในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงกิจการ เช่น โทษในการดำเนินงานโดยไม่มีการจดทะเบียนเป็นสมาคม โทษของสมาชิกที่สมัครเป็น สมาชิกโดยที่รับรู้ว่าสมาคมที่ตนเป็นสมาชิกไม่ได้จดทะเบียน โทษของกรรมการที่ดำเนินการผิดระเบียบในเรื่องของการเก็บเงินเกินกำหนด การได้รับประโยชน์ฉ้อโกงสมาชิก การที่สมาคมทำความผิด

2. สถานการณ์ฉ้อโกงกิจการในประเทศไทย

ปิยฉัตร ชื่นตระกูล (2542 หน้า 13-16) ได้ระบุถึงสถานการณ์ฉ้อโกงกิจการในประเทศไทย ไว้ดังนี้จากความนิยมทางประเพณีวัฒนธรรม กระทั่งเกิดมีบริการเพื่อการดูแลด้านฉ้อโกงกิจการในรูปแบบต่าง ๆ การฉ้อโกงกิจการได้รับความนิยมและขยายตัวมากขึ้นมาโดยลำดับ ในสังคมการดำเนินงานฉ้อโกงกิจการเป็นไปอย่างแพร่หลายในรูปแบบการดำเนินงานแบบเอกชนซึ่งรัฐมีส่วนในการควบคุมกำกับดูแลกำหนด ทิศทางการทำงานรวมทั้งตรวจสอบองค์กรบริการ สถานการณ์ปัจจุบันฉ้อโกงกิจการในประเทศไทยอาจสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

2.1 ด้านองค์กรบริการด้านฉ้อโกงกิจการ การดำเนินงานด้านฉ้อโกงกิจการเป็นไปตามข้อตกลงที่บุคคลตกลงที่จะมาร่วมรับผิดชอบในการตาย ของกันและกัน เนื่องจากเป็นการเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายคนเพื่อให้เกิดผลดีกับทุกฝ่าย จึงจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีผู้ ดำเนินงานหรือบริหารงานโดยการจัดตั้งเป็นองค์กรดำเนินงาน ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบคือ

1) ประเภทสมาคมฉ้อโกงกิจการ เป็นสมาคมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินกิจการการฉ้อโกงกิจการโดยเฉพาะ มีจุดมุ่งหมายที่การจัดประโยชน์หรือเก็บเงินจากสมาชิคนำมาจ่ายให้ครอบครัวที่ตายไปเพื่อนำไปใช้จ่าย ในการจัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัว มีการจัดตั้งผู้รับผิดชอบดำเนินการ มีระเบียบวิธีปฏิบัติที่เป็นพิเศษ ตามประมวลกฎหมายตามพระราชบัญญัติการฉ้อโกงกิจการ พ.ศ. 2517

2) ประเภทประกันสังคม เป็นการรวมตัวกันของสมาชิกซึ่งประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพอย่างเดียวกันเพื่อให้ บุคคลเหล่านั้นได้เข้ามามีส่วนสงเคราะห์ช่วยเหลือกันและกันในด้านต่างๆ เช่น การเจ็บป่วย พิกัด ทูพพล ภาพ การว่างงาน และการตาย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขจัดความทุกข์ ความเดือดร้อนอันเกิดจากเหตุดังกล่าวมีการจัดระบบการดำเนินงานและมีกฎหมายเข้ามาควบคุมดูแล ภายใต้พระราชบัญญัติการประกันสังคม

3) ประเภทธุรกิจประกันชีวิต เป็นการนำวิธีการของสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์มา ปรับปรุงและดัดแปลงให้เป็นธุรกิจการประกันภัยโดยจัดตั้งเป็นบริษัทจำกัดดำเนินการ ในแบบ การค้า มีการจัดระบบการดำเนินงานภายใต้กฎหมายประกันชีวิตและประกันวินาศภัยปี พ.ศ.2510

4) ประเภทการฌาปนกิจสงเคราะห์เฉพาะกลุ่มเป็นการรวมตัวกันของสมาชิกเพื่อดำเนินกิจการฌาปนกิจ สงเคราะห์เฉพาะกลุ่มในวงจำกัด รวมตัวเพื่อการดูแลกันและกันในเรื่องการตายโดยเฉพาะ จะมีรูปแบบและวิธี การดำเนินงานเฉพาะพื้นที่ ถือเป็นกิจการนอกกฎหมาย

2.2 นโยบายด้านฌาปนกิจสงเคราะห์

ในอดีตนโยบายการฌาปนกิจสงเคราะห์มิได้มีการเขียนไว้ชัดเจน หรือกำหนดไว้ เป็นพิเศษเป็นเพียงข้อตกลงที่เป็นการยอมรับในหลักการร่วมกันว่าจะดูแลสมาชิกเรื่องการตายและการจัดงานศพเป็นสำคัญ ปัจจุบันปัญหาที่ เกิดขึ้นที่ทำให้มีการออกกฎหมายมาควบคุมกำกับดูแล การคดโกงและกำหนดข้อบังคับ ซึ่งอาจถือเป็นนโยบายได้ โดยสาระของกฎหมายสามารถสรุปเป็น แนวนโยบายการฌาปนกิจสงเคราะห์ได้ดังนี้ คือ การดำเนินงานฌาปนกิจสงเคราะห์ต้องเป็นไปตาม ความมุ่งหมาย อันได้แก่ การที่บุคคลหลายคนตกลงเข้ากัน เพื่อทำการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันในการ จัดการศพหรือจัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัวของบุคคลหนึ่ง บุคคลใดที่ตกลงเข้ากันนั้นซึ่งถึงแก่ ความตายและมีได้ประสงค์จะหากำไรเพื่อแบ่งปันกัน สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์จัดตั้งขึ้นเพื่อ ดำเนินงานฌาปนกิจสงเคราะห์จะมีวัตถุประสงค์อื่นมิได้ และต้องมีการ จดทะเบียน เพื่อมีฐานะเป็น นิติบุคคลและมีกรรมการรับผิดชอบดำเนินงาน การดำเนินงานต้องมีระเบียบ ข้อบังคับกำหนดชัดเจน มีการควบคุมกำกับกับการดำเนินงานของสมาคม ตลอดจนส่งเสริมสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ให้เป็นไป ตามวัตถุประสงค์และสามารถให้บริการที่ดีแก่ประชาชน

3. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

โดยที่มาตรา 54 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุให้มี สิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และเพื่อให้ได้กฎหมายที่ ครอบคลุมทุกด้านสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และ

การสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ
บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ผู้สูงอายุ พ.ศ.
2546 นี้ขึ้น

“ผู้สูงอายุ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนผู้สูงอายุ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

“รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ” หมายความว่า รัฐมนตรีเจ้าสังกัดของหน่วยงานที่ได้รับ
มอบหมายให้รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุตามมาตรา 11
มาตรา 11 ระบุว่า ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุน
ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- (1) การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความ
สะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ
- (2) การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนิน
ชีวิต
- (3) การประกอบอาชีพหรือฝึกรูปแบบที่เหมาะสม
- (4) การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่ม
ในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน
- (5) การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุใน
อาคาร สถานที่ ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณสุขอื่น
- (6) การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
- (7) การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ
- (8) การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกรุณกรรมหรือถูก
แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง
- (9) การให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดีหรือใน
ทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว
- (10) การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่าง
ทั่วถึง
- (11) การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
- (12) การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี
- (13) การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา 13 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ เรียกว่า “กองทุนผู้สูงอายุ” เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 14 กองทุนประกอบด้วย

- (1) เงินทุนประเดิมที่รัฐบาลจัดสรรให้
- (2) เงินที่ได้รับจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี
- (3) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคหรือมอบให้
- (4) เงินอุดหนุนจากต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ
- (5) เงินหรือทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนหรือที่กองทุนได้รับตามกฎหมายหรือโดยนิติกรรมอื่น
- (6) ดอกผลที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน

มาตรา 15 เงินและดอกผลตามมาตรา 14 ไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

มาตรา 18 ให้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนคณะหนึ่งประกอบด้วยปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นประธานกรรมการ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุเป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนสำนักงบประมาณ ผู้แทนกรมบัญชีกลางและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจำนวนห้าคนในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้แทนองค์กรของผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งคน ผู้แทนองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานในด้านการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งคน และผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการระดมทุนจำนวนหนึ่งคน เป็นกรรมการ และให้ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 19 ให้นำบทบัญญัติมาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 และมาตรา 8 มาใช้บังคับกับการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง การแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้น การประชุมและการแต่งตั้งคณะกรรมการของคณะกรรมการบริหารกองทุน โดยอนุโลม

มาตรา 20 ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) บริหารกองทุน รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาผลประโยชน์และการจัดการกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
- (2) พิจารณาอนุมัติการจ่ายเงิน เพื่อการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนผู้สูงอายุตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

(3) รายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุนต่อคณะกรรมการตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 21 การรับเงิน การจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 22 ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนจัดทำงบดุลและบัญชีทำการส่งผู้สอบบัญชีตรวจสอบภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชีทุกปี

ให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชีของกองทุนในรอบปีแล้วทำรายงานผลการสอบบัญชีของกองทุนเสนอต่อคณะกรรมการ

4. การจัดทำบัญชี การบัญชีสำหรับกิจการไม่แสวงหากำไรและการควบคุมภายใน

4.1 การจัดทำบัญชี

วัชรินทร์ หอมประเสริฐ. (2556 หน้า 3-5) ได้ให้คำนิยามของ การบัญชี ไว้ว่า หมายถึง กระบวนการของการเก็บรวบรวมหลักฐาน เอกสาร จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการเงิน โดยนำมาบันทึกรายการ จัดหมวดหมู่ สรุปผล แปลผลและนำเสนอต่อผู้มีส่วนได้เสียของธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาและตัดสินใจอย่างถูกต้อง

จากคำจำกัดความข้างต้นการบัญชีจะประกอบด้วยกระบวนการ ดังต่อไปนี้

1. การบันทึกรายการที่เกิดขึ้นประจำวัน (Recording Daily Transactions) ในการดำเนินธุรกิจจะมีรายการต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก การบัญชีจะเริ่มต้นเมื่อกิจการ มีรายการทางธุรกิจ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับจำนวนเงิน และต้องเป็นรายการที่เกิดขึ้นแล้ว หรือมีหลักฐานที่เชื่อถือได้ว่าจะเกิดขึ้นแน่นอน ซึ่งรายการเหล่านี้จะนำไปบันทึกไว้ในสมุดบัญชี ที่เรียกว่า สมุดรายวันขั้นต้น

2. การจัดหมวดหมู่ของรายการ (Classifying Recorded Data) ภายหลังจากบันทึกรายการลงในสมุดรายวันขั้นต้นแล้ว จะต้องทำการจัดรายการบันทึกไว้ให้เป็นหมวดหมู่ หรือแยกประเภทรายการชนิดเดียวกันให้รวมอยู่ในที่เดียวกัน ซึ่งทำได้โดยการผ่านรายการต่าง ๆ จากสมุดรายวันขั้นต้นไปยังบัญชีแยกประเภทที่เกี่ยวข้อง (Leaders) ตามหมวดหมู่นั้นๆ

3. การสรุปผลของข้อมูล (Summarizing Recorded and Classified Data) รายการต่าง ๆ ที่จดบันทึกไว้ในสมุดรายวันขั้นต้น และผ่านไปยังบัญชีแยกประเภทแล้วเมื่อสิ้นระยะเวลาหนึ่ง จะมีการสรุปผลของรายการเหล่านั้นแล้วตีความหมายเพื่อให้เห็นว่ามีผลต่อธุรกิจอย่างไรการสรุปผลมีการแสดงในรูปของงบการเงิน (Financial Statement) เช่น งบแสดงฐานะการเงิน

(Statement of Financial Position) และงบกำไรขาดทุน (Income Statement) ซึ่งแสดงให้เห็นผลการดำเนินงาน เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นฐานะการเงินของกิจการ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล (Interpreting the Summarized Facts) โดยจะนำข้อมูลที่ทำเป็นรายงานสรุปผลไว้แล้วมาวิเคราะห์ตีความ ซึ่งจะเปรียบเทียบรายการที่เกิดขึ้นกับผลที่ได้ในรอบปีที่ผ่านมา อุตสาหกรรมเดียวกัน เพื่อให้ผู้บริหารเข้าใจผลการดำเนินงานในรอบปีที่ผ่านมา และนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนในอนาคต

ข้อมูลทางการบัญชี มีประโยชน์ต่อผู้ใช้หลายกลุ่มดังนี้

1. ผู้ลงทุน คือ ผู้เป็นเจ้าของเงินทุน ที่ต้องการทราบถึงความเสี่ยงและผลตอบแทน จากการลงทุนซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจ ซื้อ ขาย หรือถือเงินลงทุนนั้นต่อไป และอาจรวมถึงการประเมินถึงความสามารถของกิจการในการจ่ายเงินปันผลอีกด้วย

2. ลูกจ้าง คือ ลูกจ้าง และกลุ่มตัวแทน ซึ่งต้องการข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงและความสามารถในการทำกำไรของนายจ้างรวมถึงการประเมินถึงความสามารถในการจ่ายค่าตอบแทน บำเหน็จ บำนาญ และโอกาสในการจ้างงานในอนาคตด้วย

3. ผู้ให้กู้ คือ ผู้ที่ต้องการข้อมูลเพื่อพิจารณาว่าเงินที่ให้กู้ยืมนั้น รวมถึงดอกเบี้ยที่เกิดขึ้น จะได้รับชำระเมื่อครบกำหนดหรือไม่

4. ผู้ขายสินค้า และเจ้าหนี้อื่น คือ ผู้ที่จะใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจว่า หนี้สินอันเกิดจากการค้าจะได้รับชำระเมื่อครบกำหนดรวมถึงเพื่อประเมินถึงความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการในอนาคตอีกด้วย

5. ลูกค้า คือ ผู้ซึ่งต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องของกิจการ โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องมีความสัมพันธ์หรือต้องพึ่งพากันในระยะยาว

6. รัฐบาล และหน่วยงานราชการ คือ กลุ่มที่ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน ของกิจการเพื่อ การจัดสรรทรัพยากร การกำกับดูแล การกำหนดนโยบายทางภาษี และเพื่อเป็นฐานในการคำนวณรายได้ประชาชาติ เป็นต้น

7. สาธารณชน คือ ประชาชนผู้ที่ต้องการข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มความสำเร็จ และการดำเนินงานของกิจการ เพราะประชาชนอาจเป็นผู้มีส่วนได้เสียที่เกิดจากผลกระทบของกิจการ เช่น การจ้างงาน การรับซื้อสินค้าจากผู้ผลิตในท้องถิ่น เป็นต้น

วัชรินทร์ หอมประเสริฐ (2556 หน้า 64-65) ได้ระบุถึง วงจรบัญชี (Accounting Cycle) หรือกระบวนการบันทึกบัญชี ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ หลายขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์รายการค้า (Transaction Analysis)

เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญของวงจรบัญชี โดยจะพิจารณาว่ารายการค้าที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลกระทบต่อ สินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้เจ้าของไปอย่างไร

2. การบันทึกรายการเบื้องต้นในสมุดรายวันขั้นต้น (สมุดรายวัน) (Journalize Original Entries)

ในแต่ละวันเมื่อมีรายการค้าเกิดขึ้นจะต้องมีการนำรายการค้าเหล่านั้นมาบันทึกลงในสมุดรายวันขั้นต้น เพื่อบันทึกว่าในวันนั้น ๆ มีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นบ้าง โดยพิจารณาจากหลักฐาน เช่น ใบเสร็จรับเงิน เป็นต้น เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการบันทึกบัญชี

3. การผ่านรายการไปสมุดบัญชีชั้นปลาย (สมุดบัญชีแยกประเภท) (Posting)

ภายหลังจากที่ได้บันทึกรายการในสมุดรายวันขั้นต้นแล้ว จะนำรายการต่าง ๆ เหล่านั้นไปแยกประเภทและหมวดหมู่ ซึ่งประกอบด้วย สินทรัพย์ หนี้สิน ทุน รายได้ และค่าใช้จ่าย บัญชีแยกประเภทจึงเป็นบัญชีที่รวบรวมรายการเฉพาะของแต่ละประเภทบัญชี ในแต่ละเดือนจะจัดทำทดลอง เพื่อตรวจสอบการบันทึกรายการในสมุดรายวันขั้นต้น และบัญชีแยกประเภทว่ามีการบันทึกรายการที่ถูกต้องหรือไม่

4. การปรับปรุงบัญชีในวันสิ้นงวด (Adjusting Entries)

ในวันสิ้นงวดบัญชีของกิจการ หากตรวจสอบแล้วพบว่ามีการบันทึกบัญชีไม่ถูกต้อง หรือยังไม่ได้บันทึกบัญชี จะต้องทำการปรับปรุงรายการ โดยการบันทึกการปรับปรุงจะบันทึกในสมุดรายวันขั้นต้นและผ่านรายการไปยังสมุดบัญชีชั้นปลายเช่นเดิม และยังสามารถจัดทำทดลองหลังปรับปรุงบัญชีเพื่อตรวจสอบรายการปรับปรุงบัญชีที่ได้บันทึกไว้ด้วย

5. การปิดบัญชี (Closing Entries)

ภายหลังจากที่มีการปรับปรุงรายการจะทำการปิดบัญชีต่าง ๆ ในสมุดรายวัน และผ่านรายการไปยังสมุดบัญชีแยกประเภทที่เกี่ยวข้อง สำหรับบัญชีที่ไม่ได้ปิด ก็จะยกยอดบัญชีนั้นไปในวันงวดบัญชีถัดไป

6. การจัดทำงบการเงิน (Preparing Financial Statement)

เมื่อมีได้ปรับปรุงบัญชีในวันสิ้นงวดเรียบร้อยแล้ว จะนำยอดคงเหลือที่ถูกต้องของบัญชีต่าง ๆ มาจัดทำงบการเงิน ประกอบด้วย งบกำไรขาดทุน และงบแสดงฐานะการเงิน โดยงบกำไรขาดทุน จะนำรายการที่เกี่ยวข้องกับรายได้และค่าใช้จ่าย สำหรับงบแสดงฐานะการเงินนั้นจะทำรายการที่เกี่ยวข้องกับ สินทรัพย์ หนี้สิน และทุน และรวมถึงผลของกำไรหรือขาดทุนที่เกิดขึ้นจากงบกำไรขาดทุนด้วย

มายแอคเคาท์ (2563) ได้ระบุถึงการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการรับรู้รายได้และรายจ่ายของกิจการที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่จัดตั้งโดยภาคเอกชน ส่วนใหญ่สามารถใช้หลักเกณฑ์การบันทึกบัญชีเช่นเดียวกับระบบบัญชีการเงินของภาคธุรกิจที่ใช้เกณฑ์คงค้างเพื่อให้การรับรู้รายได้และค่าใช้จ่ายตรงตามงวด และใช้เกณฑ์เงินสดกรณีที่ยารับและรายจ่ายมีความไม่แน่นอน ไม่เกิดขึ้นเป็นประจำ และไม่มีสาระสำคัญ แต่มีรายรับและรายจ่ายบางรายการที่องค์กรไม่แสวงหากำไรจะต้องมีการปรับวิธีการบันทึกบัญชีในการรับรู้รายได้ให้เหมาะสมกับองค์กรซึ่งจะแตกต่างไปจากธุรกิจทั่วไป โดยได้แก่รายการดังต่อไปนี้

1. รายได้ค่าบำรุงสมาชิก กรณีที่องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรมีการเรียกเก็บเงินจากสมาชิกในกรณีที่เป็นการชำระค่าสมาชิก ถ้าองค์กรบันทึกเป็นรายได้รับล่วงหน้าทั้งจำนวนเวลาปรับปรุงรายการตอนสิ้นปีอาจทำได้ไม่ถูกต้องเนื่องจากไม่สามารถคาดเดาได้ว่าสมาชิกจะมีอายุยืนยาวเท่าไร ดังนั้นควรใช้เกณฑ์เงินสดในการบันทึกบัญชีรับรู้รายได้ดังกล่าว

2. รายได้จากเงินอุดหนุนระยะยาว ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทุกปี โดยไม่มีข้อผูกพันทางกฎหมายว่าจะต้องได้รับการสนับสนุนทุก ๆ ปี องค์กรควรบันทึกบัญชีโดยใช้เกณฑ์เงินสด

3. รายการสินค้าและวัสดุ ที่องค์กรแสวงหาผลกำไรได้จัดซื้อมา ถ้ากรณีมีมูลค่าไม่มากอาจบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายได้ทั้งจำนวนในงวดนั้น แต่ถ้ามีมูลค่ามากควรบันทึกเป็นสินทรัพย์เมื่อได้รับมาในงวดนั้น แล้วค่อยบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายเมื่อมีการใช้จริง

4.2 การบัญชีสำหรับกิจการไม่แสวงหากำไร

ซอฟต์แวร์บิส พัลส์ (2560) ได้ระบุถึง วิธีการดำเนินการจัดตั้ง การดำเนินงาน และหลักการบัญชีของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร ไว้ดังนี้

ลักษณะของกิจการที่ไม่แสวงหากำไร

กิจการประเภทที่จัดตั้งขึ้นโดยมิได้มุ่งหวังผลกำไร หรือมิได้แสวงหาผลประโยชน์เพื่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นกิจการที่ไม่แสวงหากำไรจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการแก่ประชาชนหรือสมาชิก รวมถึงการทำประโยชน์ให้กับสังคมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม การดำเนินกิจกรรมเพื่อการกุศลและสาธารณประโยชน์ การจัดการทรัพย์สินและสาธารณูปโภคส่วนกลาง(กรณีหมู่บ้านจัดสรรและอาคารชุด) รวมถึงเพื่อการสนทนาการ เป็นต้น โดยไม่มีความมุ่งหมายที่จะแสวงหาผลกำไรหรือมุ่งหวังผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ซึ่งการดำเนินงานของกิจการที่ไม่แสวงหากำไรอาจอยู่ในรูปขององค์กรต่างๆ เช่น สถานศึกษา โรงพยาบาล วัด สมาคม สโมสร มูลนิธิ ชมรมต่างๆ นิติบุคคลอาคารชุด นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร เป็นต้น

โดยองค์การที่ก่อตั้งขึ้นมานั้น จะมีการกำหนดข้อบังคับ ระเบียบ วิธีจัดการ และ วัตถุประสงค์ มีการตั้งกองทุน การเรียกเก็บเงิน ค่าบำรุงสมาชิก รายรับต่าง ๆ และรายจ่าย ต่าง ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการ จัดทำบัญชี สำหรับเงินกองทุน และรายรับรายจ่ายดังกล่าว โดย ผู้จัดทำบัญชี คือ เภรัญญิก ของ สโมสรและสมาคม หรือ พนักงานบัญชีและการเงิน

การก่อตั้งและทุนในการดำเนินการ

การจัดตั้งองค์กรโดยมิได้แสวงหาผลกำไรจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปโดยขึ้นอยู่กับ จุดมุ่งหมายในการดำเนินกิจกรรมทางสังคม และจากการที่เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรทำให้ไม่มี ส่วนของเจ้าของ ดังนั้นแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมอาจมาจากการสนับสนุนจากรัฐบาล การรับบริจาค และเงินค่าสมาชิกเป็นต้น ในการก่อตั้งองค์กรดังกล่าว สามารถแบ่งออก ตามกลุ่มผู้ จัดตั้งได้ดังนี้

1. องค์กรที่ก่อตั้งโดยภาครัฐบาล เป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรที่จัดตั้งขึ้นภายใต้การกำกับ ดูแลโดยกฎหมาย ได้แก่ โรงพยาบาล สถานศึกษา วัด เป็นต้น โดยแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการดำเนินการ จะมาจากงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้ เงินบริจาค และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ ค่าธรรมเนียม ต่าง ๆ เป็นต้น

2. องค์กรที่ก่อตั้งโดยภาคเอกชน ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มคน หรือสมาชิก เพื่อ ดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมและสมาชิกขององค์กร เช่น การกีฬา การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รวมถึงการบำเพ็ญประโยชน์ให้สังคม เป็นต้น องค์กรดังกล่าวอาจดำเนินกิจกรรมในรูปของมูลนิธิ สมาคม ชมรม หรือสโมสร หรือนิติบุคคลอาคารชุด/นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร โดยต้องอยู่ภายใต้การ กำกับดูแลจากทางภาครัฐ แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมจะมาจากค่าสมาชิก เงินบริจาค เงิน ค่าลงทะเบียน และเงินที่ได้จากการจัดกิจกรรมขององค์กร

รายรับและรายจ่าย

รายรับ ของกิจการที่ไม่แสวงหาผลกำไรอาจประกอบด้วยรายการดังต่อไปนี้ คือ รายรับ จากเงินค่าสมาชิก ค่าบริการที่เรียกเก็บ ดอกเบี้ยรับ เงินปันผล เงินบริจาค เงินค่าลงทะเบียนเงิน สนับสนุน รายได้ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ รายได้ค่าบำรุงการศึกษา ค่าหน่วยกิจ และรายได้จากการจัด กิจกรรมพิเศษต่างๆ เป็นต้น ซึ่งทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับรูปแบบขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นว่าเป็นรูปแบบใดรายได้ ก็จะมี ความแตกต่างกันไป

รายจ่าย ของกิจการที่ไม่แสวงหาผลกำไรจะประกอบด้วยรายจ่ายที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ รายจ่ายดำเนินงาน รวมทั้งต้นทุนของสินค้าและบริการที่จัดมาจำหน่าย รวมถึงเงินบริจาคที่ช่วยเหลือ แก่สังคม เป็นต้น

การบริหารและควบคุมการดำเนินงาน

จากการที่องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรได้รับเงินอุดหนุนจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรที่แตกต่างกันไป ดังนั้นเพื่อให้การใช้เงินเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้สนับสนุน ทางองค์กรอาจนำระบบกองทุนเข้ามาช่วยในการบริหารและควบคุมการดำเนินงานขององค์กร โดยแต่ละกองทุนจะถือเป็นหน่วยงานอิสระทางการเงิน มีสินทรัพย์ และระบบบัญชีต่าง ๆ ที่สมบูรณ์ของตนเอง องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรในแต่ละองค์กรอาจประกอบด้วยกองทุนเพียงกองทุนเดียว หรือหลายกองทุนก็ได้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละองค์กร โดยกองทุนที่จัดตั้งขึ้นอาจประกอบด้วยกองทุนต่าง ๆ ดังนี้

1. กองทุนทั่วไปหรือกองทุนดำเนินงาน เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นโดยไม่มีการกำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินงานไว้อย่างเจาะจง แต่จะทำหน้าที่ในการบริหารงานทั่วไปขององค์กร
2. กองทุนเฉพาะกิจ เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเฉพาะตามที่ผู้ให้การสนับสนุนด้านเงินทุนกำหนดไว้ ได้แก่ กองทุนได้รับเงินสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือผู้ติดเอดส์ กองทุนได้รับเงินสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ หรือกองทุนได้รับเงินสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือคนยากไร้ เป็นต้น
3. กองทุนจัดหาผลประโยชน์ เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการบริหารเงินทุนที่ได้รับจากการสนับสนุน เพื่อให้เกิดดอกผลและโอนดอกผลดังกล่าวไปให้กองทุนต่าง ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินงาน ส่วนเงินต้นที่ได้รับการสนับสนุนในตอนแรกส่วนมากจะไม่ถูกนำไปใช้จ่าย
4. กองทุนจัดหาสินทรัพย์ถาวร เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดหาสินทรัพย์ถาวร หรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอายุการใช้งานนาน และมีมูลค่าสูง ๆ เช่น อาคาร ยานพาหนะ เป็นต้น
5. กองทุนทรัสต์และกองทุนตัวแทน เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินของบุคคลอื่นหรือหน่วยงานอื่นที่เข้ามาอยู่ในความดูแล โดยกองทุนอาจทำหน้าที่ในฐานะผู้บริหารจัดการผลประโยชน์ หรือผู้ดูแลรักษาสินทรัพย์ดังกล่าว

การบัญชีสำหรับกิจการไม่แสวงหาผลกำไร

กิจการที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่จัดตั้งโดยภาครัฐ หรือภาคเอกชน ถึงแม้จะไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไร แต่ก็มีหน้าที่ที่จะต้องจัดทำบัญชี และรายงานทางการเงิน เพื่อให้สมาชิกบุคคลทั่วไป รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงฐานะทางการเงิน รายได้ รายจ่าย ที่มีผลต่อกองทุนขององค์กรนั้น ๆ รวมถึงได้มีการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และ

จากการที่องค์กรต้องมีการควบคุมค่าใช้จ่ายให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแหล่งเงินที่ให้การสนับสนุน องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรจึงได้นำระบบบัญชีกองทุนมาช่วยในการควบคุมการดำเนินงาน

การจัดทำบัญชีกองทุน ได้มีการนำหลักการบัญชีการเงินที่ใช้กับองค์กรธุรกิจทั่วไปมาปรับใช้กับองค์กรที่ได้มุ่งแสวงหาผลกำไร ทำให้วิธีการบันทึกบัญชีทั้งสององค์กรมีความใกล้เคียงกันแต่ อาจจะมี ความแตกต่างกันบ้าง ในเรื่องการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ ค่าใช้จ่ายและการคิดค่าเสื่อมราคา ที่จะต้องมีการปรับวิธีการบันทึกบัญชีให้มีความสอดคล้องกับองค์กรที่ได้มุ่งแสวงหาผลกำไร ในแต่ละองค์กร องค์กรที่ไม่แสวงหากำไรอาจประกอบด้วยกองทุนเพียงกองทุนเดียว หรือหลายกองทุน ซึ่งแต่ละกองทุนจะถือเป็นหน่วยงานอิสระทางการเงินมีสินทรัพย์และระบบบัญชีเป็นของตนเอง ซึ่งในแต่ละกองทุนอาจเลือกใช้หลักเกณฑ์ในการบันทึกบัญชีดังนี้

1. การบันทึกบัญชีเกณฑ์เงินสด คือเกณฑ์ที่กองทุนจะทำการบันทึกบัญชีรายได้และรายจ่ายก็ต่อเมื่อได้มีการรับเงินสดเข้ามา และจ่ายเงินสดออกไป

2. การบันทึกบัญชีเกณฑ์คงค้าง คือเกณฑ์ที่กองทุนจะทำการบันทึกบัญชีรายได้หรือรายจ่ายทันทีเมื่อมีรายได้หรือรายจ่ายเกิดขึ้น โดยไม่คำนึงถึงว่าจะมีการรับเงินสดเข้ามา หรือได้จ่ายเงินสดออกไปหรือยัง แต่ในทางปฏิบัติแม้จะมีการบันทึกบัญชีโดยใช้หลักคงค้างแต่ถ้าเป็นรายการรายรับหรือรายจ่ายที่มีจำนวนเงินไม่มากอาจทำการบันทึกบัญชีโดยใช้เกณฑ์เงินสด เช่น รายการรายได้เบ็ดเตล็ด รายจ่ายเบ็ดเตล็ด ดอกเบี้ยจ่าย เป็นต้น

3. การบันทึกบัญชีเกณฑ์ผสม คือเกณฑ์ที่กองทุนจะทำการบันทึกบัญชีรายได้ต่อเมื่อได้รับเงินสดเข้ามา แต่จะบันทึกบัญชีรายจ่ายทันทีเมื่อมีรายจ่ายเกิดขึ้นโดยไม่คำนึงว่าจะมีการจ่ายเงินสดออกไปหรือยัง

การบันทึกบัญชีสินทรัพย์ถาวรและค่าเสื่อมราคา

เมื่อกิจการที่ไม่แสวงหากำไรได้รับสินทรัพย์ถาวรมาอยู่ในความดูแล กิจการจะต้องทำบันทึกบัญชีจากการได้รับสินทรัพย์ดังกล่าวเข้ามาอยู่ในความดูแล โดยถ้าเป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่ประกอบด้วยกองทุนเพียงกองทุนเดียวอาจบันทึกบัญชีเช่นเดียวกับภาคธุรกิจ แต่ถ้าเป็นองค์กรที่ประกอบด้วยกองทุนหลายกองทุนและมีการแยกกองทุนสินทรัพย์ถาวรออกมาต่างหากอาจใช้วิธีการบันทึกบัญชีวิธีใดวิธีหนึ่งดังนี้

1. การบันทึกสินทรัพย์ถาวรที่ได้รับมาเป็นค่าใช้จ่ายงวดทั้งจำนวน และไม่มีการคิดค่าเสื่อมราคา ซึ่งวิธีนี้เหมาะสำหรับองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่จัดตั้งโดยภาครัฐ หรือเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่าไม่สูงมากเพราะเวลาที่มีการบันทึกค่าใช้จ่ายจะไม่ส่งผลกระทบต่องบการเงินประจำปี โดยมีวิธีการบันทึกบัญชี ดังนี้

เดบิต ค่าใช้จ่ายซื้อสินทรัพย์ถาวร xxx

เครดิต เงินสด หรือเงินฝากธนาคาร xxx

2. การบันทึกบัญชีสินทรัพย์ถาวร และค่าเสื่อมราคาเช่นเดียวกับการบันทึกบัญชีของภาคธุรกิจ โดยเมื่อมีการรับสินทรัพย์ถาวรเข้ามา จะบันทึกบัญชี โดย

เดบิต สินทรัพย์ถาวร xxx

เครดิต เงินสด หรือเงินฝากธนาคาร xxx

และเมื่อถึงตอนสิ้นงวดจะมีการบันทึกบัญชีรายการปรับปรุงค่าเสื่อมราคา โดย

เดบิต ค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ถาวร xxx

เครดิต ค่าเสื่อมราคาสะสมสินทรัพย์ถาวร xxx

การบันทึกบัญชีรายการรับรู้รายได้และรายจ่าย

ในการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการรับรู้รายได้และรายจ่ายของกิจการที่ไม่แสวงหาผลกำไร ที่จัดตั้งโดยภาคเอกชน ส่วนใหญ่สามารถใช้หลักเกณฑ์การบันทึกบัญชีเช่นเดียวกับระบบบัญชีการเงินของภาคธุรกิจที่ใช้เกณฑ์คงค้างเพื่อให้การรับรู้รายได้และค่าใช้จ่ายตรงตามงวด และใช้เกณฑ์เงินสดกรณีที่ยอมรับและรายจ่ายมีความไม่แน่นอน ไม่เกิดขึ้นเป็นประจำ และไม่มีสาระสำคัญ แต่มีรายรับและรายจ่ายบางรายการที่องค์กรไม่แสวงหากำไรจะต้องมีการปรับวิธีการบันทึกบัญชีในการรับรู้รายได้ให้เหมาะสมกับองค์กรซึ่งจะแตกต่างไปจากธุรกิจทั่วไป โดยได้แก่รายการดังต่อไปนี้

1. รายได้ค่าบำรุงสมาชิก กรณีที่องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรมีการเรียกเก็บเงินจากสมาชิกในกรณีที่เป็นค่าสมาชิก ถ้าองค์กรบันทึกเป็นรายได้รับล่วงหน้าทั้งจำนวนเวลาปรับปรุงรายการตอนสิ้นปี อาจทำได้ไม่ถูกต้องเนื่องจากไม่สามารถคาดเดาได้ว่าสมาชิกจะมีอายุยืนยาวเท่าไร ดังนั้นควรใช้เกณฑ์เงินสดในการบันทึกบัญชีรับรู้รายได้ดังกล่าว

2. รายได้จากเงินอุดหนุนระยะยาว ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทุกปี โดยไม่มีข้อผูกพันทางกฎหมายว่าจะต้องได้รับการสนับสนุนทุก ๆ ปี องค์กรควรบันทึกบัญชีโดยใช้เกณฑ์เงินสด

3. รายการสินค้าและวัสดุ ที่องค์กรแสวงหาผลกำไรได้จัดซื้อเข้ามา ถ้ากรณีมีมูลค่าไม่มาก อาจบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายได้ทั้งจำนวนในงวดนั้น แต่ถ้ามีมูลค่ามากควรบันทึกเป็นสินทรัพย์เมื่อได้รับมาในงวดนั้น แล้วค่อยบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายเมื่อมีการใช้จริง

สมุดบัญชี

สมุดบัญชีที่ใช้ในการบันทึกบัญชีขององค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร จะมีลักษณะเหมือนกับกิจการภาคธุรกิจที่แสวงหาผลกำไร โดยจะประกอบด้วย

1. สมุดขึ้นต้น ซึ่งได้แก่ สมุดรายวันทั่วไป และสมุดรายวันเฉพาะ

2. สมุดชั้นปลาย ได้แก่ สมุดแยกประเภททั่วไป

การปิดบัญชีและจัดทางการเงิน

ณ วันสิ้นงวดบัญชี กิจการที่ไม่แสวงหาผลกำไรจะต้องดำเนินการปิดบัญชีและจัดทางการเงินเพื่อให้สมาชิกและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้รับทราบถึงฐานะการเงิน และการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยการปิดบัญชีจะประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

1. ปิดบัญชีรายได้รายจ่าย โดยจะปิดบัญชีรายได้และรายจ่ายเข้าบัญชี

เงินกองทุน สำหรับกิจการไม่แสวงหากำไรที่ประกอบด้วยกองทุนเดียวจะมีความยุ่งยากน้อยกว่า กิจการที่ประกอบด้วยหลายกองทุนเพราะจะต้องมีการแยกบัญชีรายได้และรายจ่ายที่ต้องปิดออกเป็นของแต่ละกองทุนโดยการปิดบัญชีสามารถบันทึกได้ดังนี้

เดบิต รายได้	xxx	
รายได้ต่ำกว่ารายจ่าย(กรณีรายได้ต่ำกว่ารายจ่าย)	xxx	
เครดิต รายจ่าย		xxx
รายได้สูงกว่ารายจ่าย(กรณีรายได้สูงกว่ารายจ่าย)		xxx
2. ปิดบัญชีรายได้สูง(ต่ำ)กว่ารายจ่าย เข้าบัญชีกองทุน		
กรณีรายได้สูงกว่ารายจ่าย		
เดบิต รายได้สูงกว่าใช้จ่าย	xxx	
เครดิต กองทุน		xxx
กรณีรายได้ต่ำกว่ารายจ่าย		
เดบิต กองทุน	xxx	
เครดิต รายได้ต่ำกว่าใช้จ่าย		xxx

ในการจัดทางการเงินของกิจการที่ไม่แสวงหาผลกำไรจะประกอบด้วย

1. งบดุล คืองบที่แสดงถึงฐานะการเงินขององค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี มีลักษณะใกล้เคียงกับกิจการที่แสวงหากำไร โดยจะประกอบด้วยสินทรัพย์ หนี้สิน แต่จะไม่มีบัญชีส่วนของเจ้าของเนื่องจากเป็นกิจการที่ไม่แสวงหากำไร แต่จะมีบัญชีเงินกองทุนแทน

ตัวอย่างงบดุล

ชื่อองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร

งบดุล

ณ วันที่.....

สินทรัพย์

สินทรัพย์หมุนเวียน

เงินสด และเงินฝากธนาคาร xxx

ดอกเบี้ยค้างรับ xxx

วัสดุคงเหลือ xxx

สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น xxx xxxx

สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน

ที่ดิน xxx

อาคาร(สุทธิ) xxx

อุปกรณ์(สุทธิ) xxx xxxx

รวมสินทรัพย์

xxxx

หนี้สินและกองทุน

หนี้สินหมุนเวียน

ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย xxx

หนี้สินหมุนเวียนอื่น xxx xxxx

หนี้สินไม่หมุนเวียน

เจ้าหนี้เงินกู้ xxx

หนี้สินอื่น

xxx xxxx

รวมหนี้สิน

xxxx

กองทุนคงเหลือ

xxxx

รวมหนี้สินและกองทุน

xxxx

วิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2. งบรายได้ค่าใช้จ่าย คืองบที่แสดงผลการดำเนินงานขององค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร โดยประกอบด้วย รายได้ รายจ่าย และถ้ากรณีรายได้สูงกว่ารายจ่าย จะแสดงด้วยรายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย แต่ถ้ารายจ่ายสูงกว่ารายได้จะแสดงด้วยรายได้ต่ำกว่าค่าใช้จ่าย และส่วนต่างดังกล่าวจะถูกนำไปปรับกับบัญชีเงินกองทุนสะสม

ตัวอย่างงบรายได้ค่าใช้จ่าย

ชื่อองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร			
งบรายได้ค่าใช้จ่าย			
สำหรับปีสิ้นสุด ณ วันที่.....			
รายได้			
ค่าสมาชิก		xxx	
ดอกเบี้ยรับ		xxx	
รับบริจาค		xxx	xxxx
ค่าใช้จ่าย			
ค่าใช้จ่ายในการบริหารงานทั่วไป		xxx	
ค่าซ่อมแซมและบำรุงรักษา		xxx	
ค่าใช้จ่ายในการวิจัย		xxx	
ค่าเสื่อมราคาอาคาร		xxx	
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์		xxx	
ค่าตอบแทนพนักงาน		xxx	xxxx
รายได้สูง(ต่ำ)กว่าค่าใช้จ่าย			xxxx

3. งบแสดงการเปลี่ยนแปลงของเงินกองทุน เป็นงบที่แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงส่วน
ของเงินกองทุนขององค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ที่เกิดระหว่างระยะเวลาบัญชี

ตัวอย่างงบแสดงการเปลี่ยนแปลงของเงินกองทุน

ชื่อหน่วยงาน.....

งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของกองทุน

สำหรับปี สิ้นสุด.....

ยอดยกมา 1 มกราคม 2545	xxx
รับจัดสรรจากกองทุนทั่วไป	xxx
รับเงินบริจาค	xxx
จัดสรรรายได้สูง(ต่ำ)กว่าค่าใช้จ่าย	xxx
รายได้จากกองทุนจัดหาผลประโยชน์	xxx
คงเหลือยกไป	xxx

การดำเนินงานของกิจการที่ไม่แสวงหากำไรจะได้รับเงินอุดหนุนจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรที่แตกต่างกันไป ดังนั้นเพื่อให้การใช้เงินเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้สนับสนุน ทางองค์กรอาจนำระบบกองทุนเข้ามาช่วยในการบริหารและควบคุมการดำเนินงาน รวมถึงได้นำระบบบัญชีกองทุนมาใช้ในจัดทำบัญชี และรายงานทางการเงิน เพื่อให้สมาชิก บุคคลทั่วไป รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงฐานะทางการเงิน รายได้ รายจ่าย ขององค์กรนั้น ๆ โดยระบบบัญชีกองทุนจะมีความใกล้เคียงกับระบบบัญชีขององค์กรธุรกิจทั่วไปแต่อาจจะมีความแตกต่างกันบ้างในบางเรื่องที่จะต้องมีการปรับวิธีการบันทึกบัญชีให้มีความสอดคล้องกับองค์กรที่มีได้มุ่งแสวงหาผลกำไรในแต่ละองค์กร

4.3 การควบคุมภายใน

แนวทางการควบคุมภายในด้านการเงินและบัญชี ของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน จัดทำขึ้นเพื่อประเมินผลการควบคุมภายในด้านการเงินและบัญชีของหน่วยรับตรวจประกอบไปด้วย รายละเอียด (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2556) ดังต่อไปนี้

1. เงินสดและเงินฝากธนาคารเช่น การรับเงิน มีการแบ่งแยกหน้าที่ด้านการรับเงิน มิให้บุคคลใดบุคคลหนึ่ง มีหน้าที่รับผิดชอบมากกว่าหนึ่งลักษณะงาน การเบิกจ่ายเงิน มีการแบ่งแยกหน้าที่ด้านการเบิกจ่ายเงิน มิให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งรับผิดชอบมากกว่าหนึ่งลักษณะงาน เงินสดในมือมีการเก็บรักษาเงินสดไว้อย่างปลอดภัยมีการนำเงินสดที่ได้รับฝากธนาคารภายในวันที่ได้รับเงิน หรือ วันที่ทำการถัดไป การเปิดบัญชี เงินฝากธนาคารเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด และได้รับอนุมัติจากหัวหน้าส่วนราชการ บัญชีเงินฝากธนาคาร เปิดในนามของหน่วยรับตรวจ มีการตรวจรับเงินสดคงเหลือ เป็นครั้งคราวการนำเงินส่งคลัง มีการนำเงินส่งคลังโดยวิธีการที่ปลอดภัยและภายในระยะเวลาตามที่

กฎหมายกำหนด มีการบันทึกเงินที่นำฝากธนาคารในบัญชีเงินฝากธนาคารภายใน วันที่นำฝากมีการ
กระทบยอดเงินฝากธนาคาร

2. ด้านทรัพย์สิน เช่น ความเหมาะสมของการใช้มีการ แบ่งแยกหน้าที่มิให้บุคคลใดบุคคลหนึ่ง
มีหน้าที่รับผิดชอบ มากกว่าหนึ่งลักษณะงานการซื้อและเช่าทรัพย์สินเป็นไปตามระเบียบที่กำหนดมี
การกำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้ทรัพย์สินไว้อย่างชัดเจน การใช้ทรัพย์สินที่มีความสำคัญหรือมูลค่า
สูง ได้มีการกำหนดให้เฉพาะผู้ได้รับอนุญาตเท่านั้นที่จะใช้ได้ มีการฝึกอบรมวิธีการใช้ที่ถูกต้องให้แก่
ผู้ใช้ทรัพย์สิน การดูแลรักษาทรัพย์สิน มีการกำหนดมาตรการป้องกันและรักษาทรัพย์สินที่สำคัญ หรือ
มีมูลค่าสูงมิให้สูญหายหรือเสียหาย มีการติดหรือเขียนหมายเลขหรือหมายเลขครุภัณฑ์ไว้ที่
ทรัพย์สินทุกรายการ มีการมอบหมายผู้รับผิดชอบในการดูแลรักษาทรัพย์สิน มีการบำรุงรักษา
ทรัพย์สินตามระยะเวลาที่กำหนด มีการจัดเก็บข้อมูลและเอกสารการประกันทรัพย์สินไว้อย่าง
เหมาะสม การบัญชีทรัพย์สิน บัญชีหรือทะเบียนทรัพย์สิน มีรายละเอียดหมายเลขรายการสถานที่
ใช้หรือสถานที่เก็บรักษาและราคาทุกสิ้นปี มีการตรวจนับทรัพย์สินประจำปี มีการจัดทำรายงานผล
ตรวจนับทรัพย์สินเปรียบเทียบกับยอดจากการตรวจนับกับทะเบียนคุมหรือบัญชีทรัพย์สิน

3. ด้านรายรับ-รายจ่าย จัดให้มีการควบคุมภายในทางด้านบัญชีและการเงินเพื่อให้องค์กร
สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการให้ข้อมูลทางด้านบัญชีและการเงินถูกต้องและเชื่อถือได้การบันทึก
รายการเพื่อดูแลรักษา สินทรัพย์และเอกสารหลักฐานขององค์การควบคุมภายใน ทางด้านการบัญชี
และการเงินควรปฏิบัติตามแนวทาง (การตรวจสอบภายในภาครัฐ.กรุงเทพฯ: สถาบันเพื่อการบริหาร
และพัฒนา, 2553) มีดังนี้

(1) การอนุมัติควรมีการอนุมัติ รายการก่อนที่จะมีการทำรายการโดยทุกรายการจะต้องผ่าน
การอนุมัติโดยให้ผู้บริหารผู้มีอำนาจตามกฎระเบียบที่กำหนด

(2) การควบคุมความถูกต้องและครบถ้วนของรายการที่นำมาบันทึกจะต้องเกิดขึ้นจริง
สมเหตุสมผลและรายการที่ถูกต้องจะต้องถูกบันทึกอย่างครบถ้วนทุกรายการ

(3) การควบคุมทรัพย์สินควรกำหนดผู้ที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลรักษา ทรัพย์สินที่ต้องไม่ใช่ผู้มี
หน้าที่ลงบัญชีและอนุมัติรายการควร จัดให้มีระเบียบเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายสินค้าและสินทรัพย์ และ
จำกัดการเข้าถึงเพื่อให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเท่านั้นที่มีสิทธิเข้าไปเกี่ยวข้องกับสินทรัพย์

(4) การกระทบยอดบัญชีคุม (Reconciliation) การกระทบยอดบัญชีคุมกับบัญชีแยก
ประเภทย่อย

(5) การตรวจสอบความถูกต้องกับบุคคลที่สาม การตรวจสอบยอดตามบัญชีกับใบแจ้งยอดซึ่ง
ได้รับจากบุคคล ภายนอกกิจการเช่น Bank statement

(6) การควบคุมการสรุปรายการและการผ่านรายการไปยังบัญชีคุมยอดการกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบที่ไม่เกี่ยวข้องกับการบันทึกบัญชีตรวจสอบรายการแล้วทำการผ่านรายการเพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีการ ลงรายการเพิ่มหรือลดในบัญชีแยกประเภทที่ไม่สามารถพบได้

5. กองทุนสวัสดิการเงินช่วยเหลืองานศพ ชมรมผู้สูงอายุ ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

กองทุนสวัสดิการเงินช่วยเหลือ งานศพ ชมรมผู้สูงอายุ ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลืองานศพแก่สมาชิก ซึ่งมีการบริหารงานและการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการเงินช่วยเหลือ งานศพ ชมรมผู้สูงอายุ ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี โดยคณะกรรมการบริหารงานกองทุนดังต่อไปนี้

1. นางทัศนีย์วรรณ ธรรมคงทอง	ประธาน
2. นางเฉลย แก้วเอี่ยม	รองประธาน
3. นายเตียม ทัสสะ	รองประธาน
4. น.ส.บุญช่วย แสงสด	เลขานุการ
5. นางวงเดือน เวชภิรมย์	เหรัญญิก
6. นางเอ็นดู ภาสกรณ์	งานทะเบียน
7. นายทอย พฤกษ์พุ่ม	กรรมการ
8. นายนักรบ วิชัยศึก	กรรมการ
9. นายสุธา พฤกษ์พุ่ม	กรรมการ
10. นายสมบุรณ์ เทียมผล	กรรมการ
11. นายชู งามเลิศ	กรรมการ
12. นายสาย ทิพจินดา	กรรมการ
13. นายจำลอง ผลสมบัติ	กรรมการ
14. นางเจียมจิตร ทัสสะ	กรรมการ
15. นางจิว แพทย์ไชยวงศ์	กรรมการ
16. นายเฉลียว เครือสินธ์	กรรมการ
17. นางลำเจียก แสงวงการ	กรรมการ
18. นายช้อย ถือสัตย์	กรรมการ

19. นายบัณฑิต เทียมเขา	กรรมการ
20. นางเต็มดวง สิทธิโชติ	กรรมการ
21. นายมานัด วิเศษ	กรรมการ
22. นายชต เชาว์รัตน์	กรรมการ
23. นายบุญส่ง บุญจันทร์	กรรมการ
24. นายกลิ่ง ทรัพย์นาค	กรรมการ
25. นางสาวเนียง ธรรมสุทธิ	กรรมการ
26. นายสวัสดิ์ แก้วแกมกาญจน์	กรรมการ
27. นางเสมอ กานดา	กรรมการ
28. นายเฉลียว เครือสินธ์	กรรมการ
29. นางสาวกาญจนา บุญเรือง	กรรมการ
30. นายประทุม ธรรมอินทอง	กรรมการ
31. นางพิมพ์ชนก วิเชียรวิโชติ	กรรมการ

จำนวนสมาชิก ปัจจุบันมีสมาชิกกองทุนฯ จำนวนรวม 768 ราย แบ่งเป็น

หมู่ 1 จำนวนสมาชิก	162 ราย
หมู่ 2 จำนวนสมาชิก	37 ราย
หมู่ 3 จำนวนสมาชิก	102 ราย
หมู่ 4 จำนวนสมาชิก	64 ราย
หมู่ 5 จำนวนสมาชิก	43 ราย
หมู่ 6 จำนวนสมาชิก	50 ราย
หมู่ 7 จำนวนสมาชิก	72 ราย
หมู่ 8 จำนวนสมาชิก	65 ราย
หมู่ 9 จำนวนสมาชิก	100 ราย
หมู่ 10 จำนวนสมาชิก	73 ราย

อัตราค่าสมัครสมาชิก

ผู้ที่ประสงค์เข้าสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนฯ จะต้องเป็นบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป เป็นประชาชนในหมู่ที่ 1 ถึง หมู่ที่ 10 ของตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี โดยมีการกำหนดอัตราค่าสมัครสมาชิกไว้ดังนี้

อายุระหว่าง 55-60 ปี	ค่าสมัครสมาชิก 130 บาท
อายุระหว่าง 60-69 ปี	ค่าสมัครสมาชิก 230 บาท
อายุระหว่าง 69-70 ปี	ค่าสมัครสมาชิก 330 บาท
อายุระหว่าง 70-80 ปี	ค่าสมัครสมาชิก 430 บาท

การจ่ายสงเคราะห์ศพ

หากมีสมาชิกเสียชีวิต กองทุนฯ จะเก็บเงินจากสมาชิกจำนวน 20 บาทต่อสมาชิกที่เสียชีวิต 1 ราย โดยจะมีการหักค่าดำเนินงานจัดเก็บเงินให้แก่พนักงานผู้จัดเก็บเงินรายละ 2 บาท และจ่ายสงเคราะห์ศพ ให้แก่ทายาทของผู้เสียชีวิตได้ระบุไว้รายละ 12,000 บาท

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปิยฉัตร ชื่นตระกูล (2542) ได้ศึกษาการประเมินบริการฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินการดำเนินงานของการฌาปนกิจสงเคราะห์ในชุมชน ตลอดจนเสนอทิศทางการจัดบริการของการฌาปนกิจสงเคราะห์ในชุมชนที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้สูงอายุจำนวน 383 ราย กรรมการบริหารองค์กรฌาปนกิจสงเคราะห์ในชุมชนจำนวน 81 รายและผู้รับผิดชอบใน ภาครัฐ 9 ราย จากชุมชนทุกภาค ในพื้นที่ 9 จังหวัด 18 อำเภอ 36 ชุมชน เก็บข้อมูลช่วงเดือนเมษายน พฤษภาคม 2542 ผลการศึกษามีดังนี้ การเริ่มต้นรวมกลุ่มเป็นองค์กรบริการในชุมชนมีแนวคิดจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่มีอยู่และพัฒนารวมกลุ่มมาไม่นานนักด้วยสาเหตุทำตามชุมชนอื่นและคิดว่าจะทำให้มีเงินทำศพมากขึ้น ชุมชนส่วนใหญ่มีการรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรบริการฌาปนกิจสงเคราะห์ ลักษณะบริการด้านรูปแบบของบริการจะมี 2 แบบ คือ แบบเป็นทางการซึ่งจัดตั้งภายนอกชุมชนแต่จะ ให้บริการมาถึงชุมชนด้วย ผู้สูงอายุไม่สามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้ และรูปแบบบริการแบบไม่เป็นทางการ เป็นบริการที่จัดเฉพาะสมาชิกในชุมชน บริการสำหรับสมาชิกในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงและไม่มีการจัดตั้ง องค์กรบริการแต่จะให้บริการเฉพาะกิจ ซึ่งส่วนใหญ่การฌาปนกิจสงเคราะห์ที่มีการจัดตั้งเป็นองค์กรฌาปนกิจสงเคราะห์ในชุมชนเกือบทั้งหมดมีการจัดบริการแบบนี้ และ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นสมาชิกองค์กรรูปแบบนี้ ในด้านสถานที่ตั้งองค์กรบริการ ในรูปแบบบริการแบบเป็นทางการ สถานที่ตั้งองค์กรบริการจะอยู่นอก ชุมชน ส่วนรูปแบบองค์กรบริการไม่เป็นทางการซึ่งมีอยู่ในชุมชนสถานที่ตั้งจะใช้ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรเป็นสถานที่ตั้งองค์กร การจัดตั้งองค์กรบริการส่วนใหญ่ไม่มีการจดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย นโยบายและ วัตถุประสงค์บริการส่วนใหญ่ จะ เป็นไปเพื่อการสงเคราะห์ศพ ในชุมชนโครงสร้างองค์กรบริการจะมีลักษณะไม่เป็นทางการ มีการ

กำหนดบทบาทหน้าที่แบบหลวม ด้านระบบการดำเนินงานทั้งหมดดำเนินการในรูปกรรมการ ซึ่งส่วนใหญ่มาจากการเลือกตั้ง กรรมการ ส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน อาชีพเกษตรกร มีจำนวนหนึ่งในสี่เป็นผู้สูงอายุด้วย กรรมการมีความคิดเห็นในทางบวกต่อฉาปนกิจสงเคราะห์ ดำเนินการโดยกรรมการซึ่งมักเป็นกรรมการหมู่บ้านด้วยจำนวนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยคณะกรรมการจะมอบให้กรรมการคนใดคนหนึ่งรับผิดชอบดำเนินการ และจะมีทีมงาน 2 – 4 คน รับผิดชอบ ดำเนินงานตามนโยบายและวัตถุประสงค์ซึ่งเน้นการทำศพโดยเฉพาะ กระบวนการดำเนินงานอาศัยแนวทางที่ กำหนดไว้ตามกฎหมาย ไม่มีการเขียนระเบียบชัดเจน และส่วนใหญ่มีข้อกำหนดที่ระบุไว้ในเรื่องวิธีการรับ สมาชิก ซึ่งมี 2 แบบคือแบบรายบุคคลและรายกลุ่ม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นสมาชิกแบบรายบุคคล โดยอัตราค่าสมาชิก ส่วนใหญ่จะยึดตามกฎหมายคือเก็บค่าสงเคราะห์ศพ 20 บาท/ราย แต่มีความยืดหยุ่นเพราะ มีการเก็บ ตาม ศักยภาพของผู้สูงอายุตั้งแต่ 5 บาท- 50 บาท และเมื่อมีการตายเกิดขึ้นจะมีการจ่ายเงินภายใน 1 วัน การประเมินการให้บริการพบว่า ในรูปแบบบริการแบบเป็นทางการจะถือมาตรฐานบริการตามระเบียบของกฎหมาย แต่ในองค์กรบริการในชุมชนแม้จะอาศัยแนวทางตามระเบียบปฏิบัติอยู่บ้าง แต่จัดว่ายังไม่มีมาตรฐานบริการ แต่ทั้งนี้การดำเนินงานจะเป็นไปตามจุดมุ่งหมายคือเพื่อการสงเคราะห์ศพ ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ บริการที่จัดขึ้นตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุมีความครอบคลุมในทุกพื้นที่ บริการฉาปนกิจสงเคราะห์ มีความเป็นธรรมและให้โอกาสแก่ผู้สูงอายุในการใช้บริการ ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในบริการ เป็นบริการที่จัดน่าจะมีความยั่งยืนและปัญหาอุปสรรคในมุมมองของผู้สูงอายุจะเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับบริการส่วนในปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกรรมการจะเป็นเรื่องการทำตามบทบาทของสมาชิกและปัญหาด้านการดำเนินงานอยู่ที่ระบบการทำงาน ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานฉาปนกิจสงเคราะห์ในชุมชนที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ ประกอบด้วยการพัฒนาตัวผู้สูงอายุด้านเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีโดยการสร้างงานให้กับผู้สูงอายุในชุมชน จัดทำแผนงาน/โครงการสร้างโอกาสหรือเอื้อที่จะสนับสนุนความสัมพันธ์ที่ดีและสร้างความแน่นแฟ้นให้แก่ผู้สูง อายุและครอบครัวและจัดความครอบคลุมหลักประกันทางสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ นอกจากนี้ต้องพัฒนาองค์กรบริการฉาปนกิจสงเคราะห์ในชุมชน ด้วยการพัฒนากิจกรรมด้านองค์ความรู้และพัฒนาระบบบริการให้มีคุณภาพรวมทั้งการจัดทำนโยบายแบบมีส่วนร่วมที่จะดูแลให้ผู้สูงอายุมีหลักประกันการตายเต็มร้อย

ธัญฐ ปกครองบ้าน (2545) ศึกษาหัวข้อ การศึกษาองค์กรชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มฉาปนกิจสงเคราะห์ในเขตพื้นที่ อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและสถานการณ์สำคัญก่อนการจัดตั้งกลุ่มฉาปนกิจสงเคราะห์ ในเขตพื้นที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย คือชาวบ้านไม่มีหลักประกันความมั่นคง ภายหลังจากการถึงแก่กรรม ของสมาชิกในครอบครัว เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการจัดงานศพ ตามค่านิยมในขณะนั้น นอกจากนั้นเงินสงเคราะห์จากกลุ่มฉาปนกิจ

สงเคราะห์ ที่เกิดขึ้น เป็นแรงจูงใจให้มีการจัดตั้งกลุ่ม แนวคิดในการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาการมาจากวัฒนธรรม การช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน การดำเนินการกลุ่มเป็นไปตามจารีตปฏิบัติและ แบบแผนองค์กรที่เป็นทางการ ซึ่งสมาชิกมีส่วนร่วมในการ ดำเนินการกลุ่ม ปัจจัยที่ส่งเสริม คือกลุ่มได้สร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตแก่สมาชิก การมีส่วนร่วม ร่วมของสมาชิก ความเชื่อมั่นในคุณธรรมของกรรมการ และกลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์ให้ผลตอบแทน แก่สมาชิก ได้ดี ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ การจ่ายเงินสงเคราะห์ไม่ตรงเวลา แต่ผลการดำเนินการกลุ่มสร้างความมั่นคงแก่ครอบครัวของสมาชิก โดยที่กลุ่มมีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองทางด้าน หลักการบริหารได้ และเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้กับชุมชน ข้อเสนอแนะเพื่อ การพัฒนา กลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์บางกลุ่ม ที่มีเงินออมควรนำมา จัดเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกด้วย เช่น ให้ทุนการศึกษาแก่บุตรของสมาชิก ควรให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินการกลุ่มมากกว่าที่เป็นอยู่ นอกจากนั้นควรเพิ่มเงินออมให้มากขึ้น

นันทิยา ศรีวรสารและวรรณชนก จันทชุม. (2554) ได้ศึกษา การประเมินกิจกรรมกลุ่ม ฅาปนกิจสงเคราะห์ กรณีศึกษา ชมรมพัฒนาผู้สูงอายุตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การเริ่มรวมกลุ่มเป็นการช่วยเหลือกัน ลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน และความเชื่อของท้องถิ่น ที่ให้ความสำคัญกับการจัดงานในประเพณีการตายมาก เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่ผู้เสียชีวิต รูปแบบของบริการแบบไม่ เป็นทางการ ที่จัดให้เฉพาะ สมาชิกผู้สูงอายุในชุมชนตำบลโนนบุรี ชมรมยังไม่ได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย การดำเนินการอยู่ในรูปกรรมการ ส่วนใหญ่มาจากการแต่งตั้ง รวมทั้งกระบวนการดำเนินงานอาศัยแนวทางที่กำหนดไว้ในระเบียบชมรม มีการเขียนระเบียบที่ชัดเจนขึ้นมาแบบหลวม แต่ไม่ได้ทำตามระเบียบที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย และส่วนใหญ่มีข้อกำหนดที่ระบุไว้ในเรื่องวิธีการรับสมาชิกซึ่งมี 2 แบบคือ สมาชิกสามัญและสมาชิกกิตติมศักดิ์ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ เป็นสมาชิกสามัญ ส่วนสมาชิกกิตติมศักดิ์ ยังไม่มีผู้ใดสมัคร รับผิดชอบดำเนินงานตามนโยบายวัตถุประสงค์ซึ่งเน้นเฉพาะการทำศพ เมื่อมีการตายเกิดขึ้นจะเก็บเงินค่า สงเคราะห์ศพ 20 บาท/ราย โดยจ่ายในวันฅาปนกิจศพ การประเมินกิจกรรมกลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์พบว่า รูปแบบการจัดยังไม่มีมาตรฐานบริการ แต่การดำเนินงาน เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ บริการที่จัดขึ้นตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ มีความครอบคลุมใน ทุกพื้นที่ ปัญหาอุปสรรคที่พบ ได้แก่ การขาดการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของผู้สูงอายุ การขาดการประชาสัมพันธ์ให้ ทราบข้อมูล การดำเนินงานของชมรม การขาดสภาพคล่องของเงินทุนหมุนเวียนในการจ่ายค่าทำศพให้แก่สมาชิก การขาด แหล่งเงินทุนสนับสนุน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายในท้องถิ่น ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานกิจกรรมกลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์ในชุมชน ที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุในตำบลโนนบุรี ประกอบด้วย การพัฒนาตัวผู้สูงอายุด้านเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี การสร้างการมีส่วนร่วมให้แก่ ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานชมรม ควรมีการประชุมระหว่าง

กรรมการและสมาชิกร่วมกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง สร้างงานสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ การจัดงาน ระดมทุนให้ชมรมผู้สูงอายุ เพื่อเป็นกองทุนของชมรมฯ สำหรับใช้ในการบริหารให้ชมรมสามารถ ดำเนินการขับเคลื่อนได้ด้วยตนเองโดยให้ชุมชนเห็นคุณค่า ประโยชน์ที่ผู้สูงอายุทำให้กับชุมชนมาอย่าง ยาวนานและเข้ามามีส่วนร่วมสมทบกองทุนเสริมจุดแข็งการดูแลกันและกันในเรื่องการตายที่มีอยู่ใน ชุมชน โดยการสร้างคุณค่าในด้านการจัดงานศพ การถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุให้แก่ชุมชน การจัดเวทีเพื่อให้มีการแบ่งปัน ความรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้สูงอายุทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันหรือ กระบวนการถอดบทเรียนเพื่อจัดการความรู้ให้ผู้สูงอายุมีคุณค่า ในการเป็นผู้มีประสบการณ์สูง มีทักษะ มีความชำนาญโดยเฉพาะเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ของประเพณีนิยมสู่บุตรหลาน ต่อไป

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี